

Ocena stanu gospodarki oraz przewidywanie kierunku jej rozwoju w przyszłości jest bardzo istotnym pytaniem makroekonomicznym, które stawia sobie nie tylko wielu ekonomistów, ale także konsumentów, przedsiębiorców czy decydentów. Szczególne znaczenie mają tzw. early warning signals tzn. narzędzia pozwalające z wyprzedzeniem przewidywać istotne zmiany. Literatura poszukująca takich narzędzi jest bardzo bogata i opiera się nierzadko na skomplikowanych metodach statystycznych czy modelach makroekonomicznych, które syntezują bogaty zbiór informacji dotyczących stanu gospodarki. W niniejszym projekcie zaproponowano innowacyjny metodę uzyskania zmiennej (tzw. indeksu zaskoczenia), która nie tylko pozwala ocenić stan koniunktury gospodarczej w czasie rzeczywistym i z dzieńami szkodliwymi, ale także przeprowadza analizy porównawcze ex-ante między różnymi krajami i monitorować istotne wzajemnych oddziaływań między ich gospodarkami oraz uwzględnić oddziaływanie kanału finansowego na ekonomię. Trzeba podkreślić, że istniejące w literaturze indeksy koniunktury nie dają tak szerokiego pola zastosowania przede wszystkim ze względu na ich szkodliwość, ale także ograniczenia wynikające z użytych danych. Indeks zaskoczenia otwiera szerokie pole do analiz ukierunkowanych na lepsze zrozumienie zjawisk związanych z zachowaniem cykli koniunkturalnych, szczególnie w czasach bardzo silnych powiązań między gospodarkami oraz wzajemnego przenikania nie tylko sfery ekonomicznej, ale także finansowej (które w szczególności sposób uwzględnienia konstrukcji nowego indeksu).

Kolejne kroki i hipotezy zawarte w projekcie stanowią spójny ciąg przyczynowo-skutkowy, pozwalający dokładnie przeanalizować przyczynę leżącej u podstaw wymienionych cech indeksu zaskoczenia, ale także odpowiedź na fundamentalne pytania dotyczące procesu formowania się oczekiwań. Uwaga skupiona jest na zbiorze prognoz profesjonalnych analityków ekonomicznych, jednak jest faktem udokumentowanym w literaturze, że te predykcje są istotnym czynnikiem determinującym oczekiwania pozostałych agentów oraz wpływającym na decyzje polityczne czy percepcję banków centralnych. Jest to punkt startowy i pierwszy stawiany problem badawczy – w jaki sposób profesjonalni analitycy przygotowują swoje prognozy oraz jakie są ich własności.

Standardowa analiza jako ciąg prognoz bazująca na testach racjonalności i efektywności jest wzbogacona o nowe kryterium spójności prezentowanego scenariusza predykcyjnego dla wielu zmiennych makroekonomicznych. Jest to innowacyjne podejście stanowiące podstawę w konstrukcji indeksu zaskoczenia, ale przede wszystkim ważne narzędzie pozwalające wyeliminować losowo trafno pojedynczych predykcji i faktycznie zrozumieć prognozowany scenariusz dla gospodarki. Wnioski ze wspomnianych analiz wskazują, że błędne prognozy wykazują się cyklicznością zsynchronizowaną z cyklem koniunkturalnym w gospodarce oraz są kierunkowo silnie zależne. Dokładniej oznacza to, że analitycy niedoszacowują efekty wzrostowych i przeszacowują efekty spadkowe. To zachowanie jest podstawą do konstrukcji indeksu zaskoczenia, który agreguje błędne prognozy wzmacniając ich cykliczność. Dodatkowo, empiryczne obserwacje są uzupełnione o teoretyczne i modelowe wyjaśnienie przyczyn leżących u podstaw cykliczności i zależności błędów prognoz. Jest to element projektu wpisujący się silnie w nurt badań podstawowych – pozwala bowiem określić podstawy zjawiska formowania oczekiwań w całej gospodarce i wyjaśnić znaną z literatury nieracjonalność i nieefektywność prognoz formowanych przez profesjonalistów. Ogólnie, można pokazać, że możliwym wyjaśnieniem takiego zachowania analityków jest zakotwiczenie w przeszłych scenariuszach prognostycznych i wynikające z nadmiernej pewności siebie nieaktualizowanie prognoz do nowych pojawiających się informacji. Jest to zupełnie nowe spojrzenie na proces formowania oczekiwań przez profesjonalnych analityków przez pryzmat ich charakterystyk behawioralnych, co stanowi solidną podstawę teoretyczną oraz podkreśla systematycznie zaobserwowanych własności empirycznych.

Naturalnym krokiem dalej jest wykorzystanie zagregowanych błędów prognoz do konstrukcji innowacyjnego indeksu koniunktury (tzn. jednowymiarowej zmiennej obserwowanej w czasie rzeczywistym określającej ogólny stan gospodarki). Drugą część projektu skupia się na konstrukcji oraz analizie zastosowania indeksu zaskoczenia, w szczególności w kontekście ostatniego globalnego kryzysu finansowo-ekonomicznego. Konstrukcja indeksu oparta jest o wpływ błędów prognoz na zmiany na rynkach finansowych i wywodzi się ze znanego z literatury nurtu badań opartych na analizie zdarzeń. Umożliwia ona nie tylko uwzględnienie kanału oddziaływania rynków finansowych na gospodarkę, ale także konstrukcję różnego typu indeksów: lokalnych (obejmujących dane gospodarki) i globalnych (odzwierciedlających wpływ czynników ekonomicznych i finansowych z innych gospodarek) – pozwalających na analizy porównawcze. Literatura dotycząca mechanizmów odpowiadających za powiązania między cyklami koniunkturalnymi oraz tzw. zjawiska zarażania rozwija się szczególnie silnie po ostatnim kryzysie, kiedy z jednej strony załamanie na rynkach finansowych w Stanach Zjednoczonych, a z drugiej kryzys zadłużenia w strefie euro doprowadziły do globalnego załamania wzrostu gospodarczego. Indeks zaskoczenia ma na celu nie tylko określenie stanu koniunktury w czasie rzeczywistym, ale także umożliwić szerokie spektrum analiz porównawczych i modelowych pozwalających lepiej zrozumieć zależności między gospodarkami oraz kanały ich wzajemnych oddziaływań. Ostatnim celem projektu jest zaprezentowanie wniosków płynących z analizy indeksów zaskoczenia w kontekście kryzysu finansowego w Stanach Zjednoczonych (prezenterem wszystkim oddziaływania kanałów finansowych na realną gospodarkę), rozprzestrzeniania się kryzysu długu w ramach strefy euro i do innych krajów europejskich (m.in. Polski), ale także zależności między tymi dwoma różnymi rodzajami załamania gospodarczego występującymi w zbliżonych momentach czasu.